

N:o 67.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1895, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändradt sätt för användandet af ett till en mejeriskola inom Jemtlands län anvisadt anslag.

(2:dra U. A.)

Under åberopande af bifogadt utdrag af protokollet öfver civilärenden för den 10 innevarande april, har Kongl. Maj:t uti en till statsutskottet remitterad proposition (n:o 54) föreslagit Riksdagen medgifva, att det af Riksdagen år 1885 såsom understöd till uppehållande af en mejeriskola inom Jemtlands län beviljade årliga anslag af 3,000 kronor måtte, der så finnes ändamålsenligt, användas till undervisande af mejerielever vid enskilda mejerier inom Vesternorrlands, Jemtlands och Vesterbottens län.

Enligt åberopade utdrag af statsrådsprotokollet har departementschefen vid detta ärendes föredragning inför Kongl. Maj:t anført, att, sedan Rikets Ständer enligt skrifvelse den 6 februari 1858 (n:o 196) anvisat ett årligt anslag af 6,000 riksdaler riksmünt till inrättande af två mejeriskolor i särskilda delar af riket, samt genom kongl. bref den 25 februari 1859 blifvit bestämdt, att den ena af dessa skolor skulle för mellersta delen af riket förläggas vid Ultuna landbruksinstitut och den andra för södra delarne af Sverige inrättas å Bergqvara egendom i Kronobergs län, hade till 1862—1863 årens Riksdag aflåtits proposition om beviljande af ett årligt ordinarie anslag af 3,000 riksdaler att användas till stipendier åt

sådana personer, som, efter vederbörande hushållningssällskaps förslag, kunde af landbruksakademiens förvaltningskomité varda utsända till enskilda mejerier, för att efter derstädes genomgången fullständig lärokurs sedermera inom olika delar af riket gagna mejerihandteringen. Enligt skrifvelse till Kongl. Maj:t den 11 november 1863 hade denna framställning bifallits af Rikets Ständer, hvarefter nämnda komité genom kongl. bref den 13 sistnämnda månad och år undfått befallning att gå i författning om de åtgärder, som för ernående af det med anslaget afsedda ändamål kunde finnas lämpliga att vidtaga.

På grund af sistberörda befallning hade förvaltningskomitén med egare af enskilda, välskötta mejerier upprättat kontrakt om mottagandet för undervisning vid mejerierna af visst antal elever emot bestämd ersättning för hvarje elev.

I skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 14 november 1868 hade emellertid förvaltningskomitén anhållit, att, derest något af kontrakten om de dåvarande mejeriskolorna skulle blifva uppsagdt, det måtte medgifvas komitén antingen att avsluta kontrakt om upprättande af en eller flera mejeriskolor på annat ställe, eller ock att få använda de till mejeriskolor anvisade medel till anställande af flera mejerielever vid enskilda mejerier för beredande åt dem af undervisning i öfverensstämmelse med kongl. brefvet den 13 november 1863. Sedan med anledning häraf proposition till 1869 års Riksdag aflåtits med framställning att, när vid beviljandet af 6,000 riksdaler såsom anslag till inrättande af två mejeriskolor i särskilda delar af riket afsetts, att den kunskap i ladugårdsskötseln, som redan funnes på åtskilliga ställen i landet, blefve mera allmänt spridd, samt detta syftemål, enligt hvad förvaltningskomitén upplyst, syntes fullt ändamålsenligt och med minsta kostnad kunna vinnas genom elevers anställande vid enskilda mejerier, ett sådant medgifvande, som förvaltningskomitén ifrågasatt, måtte i afseende å användandet af nyssberörda anslag lemnas, hade Riksdagen enligt skrifvelse den 13 maj 1869 medgifvit, att de till mejeriskolor anvisade medel, 6,000 riksdaler, finge, der så funnes ändamålsenligt, användas till mejerielevers undervisande vid enskilda mejerier; och genom kongl. bref den 21 nyssnämnda månad och år hade i öfverensstämmelse härmed det begärda bemyndigandet meddelats förvaltningskomitén.

Härefter hade Kongl. Maj:t, på derom gjorda framställningar, den 12 december 1879 tillåtit, att, derest den å Bergqvara förlagda mejeriskolan komme att efter föregående vederbörlig uppsägning upphöra den 24 oktober 1880, landbruksakademiens förvaltningskomité egde anvisa det för samma skola dittills utgående årliga anslag af 3,000 kronor till upp-

rättande och underhåll af en mejeriskola å Robertsfors i Bygdeå socken af Vesterbottens län, hvilken skola fortfarande vore i verksamhet. Deremot hade den lägre mejeriskolan vid Ultuna landbruksinstitut från och med den 1 november 1883 upphört, och de till densamma anvisade 3,000 kronor hade derefter i enlighet med medgifvandet i kongl. brefvet den 21 maj 1869 användts till mejerielevers undervisande vid enskilda mejerier.

På förslag af Kongl. Maj:t hade vidare 1885 års Riksdag till understöd åt en ny mejeriskola inom Jemtlands län anvisat 3,000 kronor och till följd deraf höjt det ordinarie anslaget till undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar med motsvarande belopp, hvarefter och sedan Kongl. Maj:t den 29 maj 1885 anbefalt landbruksakademiens förvaltningskomité att vidtaga de åtgärder, som i förevarande fråga på komitén ankomme, skolan upprättats vid Huså bruksegendom i Kalls socken, der den ännu egde bestånd.

Slutligen hade Kongl. Maj:t dels enligt särskilda beslut den 18 april 1890, den 30 oktober 1891 och den 10 november 1893 för hvar och ett af åren 1890—1895 anvisat, till undervisande af mejerielever vid enskilda mejerier, till landbruksstyrelsens förfogande utöfver därför eljest anslagna medel och under enahanda villkor, som för dylika medels användande vore stadgade, ett årligt belopp af 2,000 kronor, dels ock enligt beslut den 11 maj 1894 för inrättande på försök under två år af en mejeriskola inom Norrbottens län ett belopp af 6,000 kronor, att utgå med 3,000 kronor under år 1894 och 3,000 kronor under år 1895.

De statsmedel, som för anordnande af lägre qvinlig mejeriundervisning för närvarande finnes tillgängliga, utgjordes, förutom af anslaget till den nyss inrättade mejeriskolan inom Norrbottens län, sålunda dels af ett belopp å 6,000 kronor, som utginge till mejeriskolorna vid Robertsfors och Huså, dels ock af 8,000 kronor, som utginge till mejerielevers undervisande vid enskilda mejerier eller så kallade mejeristationer inom mellersta och södra Sverige enligt det af landbruksstyrelsen för dylika stationer utfärdade reglemente (Svensk författningssamling för 1890; bihanget n:o 24).

Uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 2 nästlidne mars hade, fortsätter departementschefen, landbruksstyrelsen, efter att hafva redogjort för hvad sålunda blifvit åtgjort för den lägre mejeriundervisningen, vidare anført följande:

Den skillnad i anordningen af ifrågavarande undervisning inom de norrländska länen, å ena sidan, och de öfriga länen, å andra sidan,

som sålunda på senare tiden uppstått, hade haft sin grund i den olika utvecklingsgrad, hvarpå mejerihandteringen inom nämnda hufvuddelar af landet befunnit sig, i det att inom landets mellersta och södra delar, der samma handtering mera utvecklats, tillräckligt antal tidsenliga mejerier, tjenliga att användas såsom lokala anstalter för mejeriundervisnings meddelande, förefunnits, medan i de norrländska länen ett motsatt förhållande varit rådande. Härutinnan hade emellertid på senare tiden en förändring inträdt så till vida, att äfven inom Norrland, med undantag af Norrbottens län, grundlig undervisning i mejeriskötseln numera torde kunna meddelas vid enskilda välskötta mejerier eller genom så kallade mejeristationer. Då denna undervisningsform erbjöde, hvad anginge den lägre mejeriundervisningen, många fördelar framför mejeriskolan, sådan denna nu vore organiserad, syntes den böra införas äfven i de delar af Norrland, der sådant lämpligen kunde ske. Såsom fördelar af sagda anordning kunde nemligen anses, att kursen på detta sätt blefve tvåårig i stället för ettårig, såsom fallet vore vid mejeriskolan, och komme att genomgås vid två särskilda mejerier, hvarigenom på samma gång undervisningen blefve grundligare och den praktiska erfarenheten i mejeriskötseln utvidgades, samt att, enär antalet elever vid mejeristationerna i allmänhet vore mindre än vid mejeriskolorna, hvarje elev erhöle rikare tillfälle till praktisk öfning. Erfarenheten från mellersta och södra Sverige hade också till fullo bekräftat mejeristationernas förträfflighet såsom undervisningsanstalter.

Med anledning af den stora vigt, som låge derpå, att under nuvarande för landtbruket tryckta förhållanden från statens sida intet försummades, som kunde bidra till landtbrukets förkofran, hade landtbruksstyrelsen utarbetat ett förslag till ett bättre ordnande af mejeriundervisningen inom Norrland med undantag af Norrbottens län. Enligt detta förslag borde, i likhet med hvad förhållandet vore beträffande öfriga delar af riket, inom nämnda del af Norrland i stället för mejeriskolor inrättas mejeristationer, i hvilket afseende två andra årets stationer med tre elever vid hvarje skulle inrättas inom hvartera af Jemtlands och Vesterbottens län, inom hvilka län den norrländska mejerihandteringen torde vara mest utvecklad, samt sex första årets mejeristationer med två elever vid hvarje fördelas på nämnda två län äfvensom Vesternorrlands län. Då på detta sätt tjugufyra elever skulle årligen komma att åtnjuta mejeriundervisning inom ifrågavarande landsdelar, deraf tolf skulle för hvarje år utexamineras såsom mejerskor, komme samma delar af Norrland att årligen erhålla lika stort antal nya mejerskor som förut hela Norrland, men med den skilnad, att dessa

mejerskor skulle blifva utbildade under dubbelt så lång tid och på ett vida mångsidigare sätt än de mejerskor, hvilka utgått från mejeriskolorna.

Öfver detta förslag hade landtbruksstyrelsen i skrivelser af den 5 september 1894 infordrat Jemtlands och Vesterbottens läns hushållnings-sällskaps förvaltningsutskotts yttranden, dervid styrelsen anförde, att, hvad kostnaden för det nya undervisningssättet beträffade, denna kostnad, oaktadt detta vore fullkomligare än det äldre, stälde sig afgjordt billigare. De båda mejeriskolorna i Norrland med sammanlagdt tolf elever hade årligen kostat statsverket tillhopa 6,000 kronor eller 500 kronor för hvarje elev. Inom mellersta och södra Sverige åter kostade hvarje elev för närvarande 200 kronor årligen, så att, då kursen vore tvåårig, fullt utbildad elev kostat 400 kronor. Om undervisningen vid mejeristationerna inom Norrland skulle kunna erhållas till samma pris som i öfriga delar af riket, behöfde således icke hela det för ändamålet påräknade, för närvarande till mejeriskolorna utgående statsanslaget, 6,000 kronor, anlitas, utan kunde en del deraf besparas eller på annat ändamålsenligt sätt till mejerihandterings gagn användas. Skulle åter ifrågavarande undervisning ställa sig dyrare inom Norrland än nyss är sagdt, kunde i allt fall statsanslaget vara för ändamålet tillräckligt, om för hvarje elev icke behöfde till mejeriannehafvaren utbetalas högre årligt belopp än 250 kronor, med skyldighet för mejeriannehafvaren att enligt reglementets föreskrift till eleven utbetala 50 kronor, hvaremot, om årsafgiften skulle blifva högre, bidrag inom orten måste i samma mån tillskjutas.

Af de yttranden, som af nämnda förvaltningsutskott på grund häraf afgifvits, framginge, att utskotten ansett den ifrågasatta förändringen lämplig och äfven utförbar med de för ändamålet påräkneliga medlen, hvarjemte till landtbruksstyrelsen ingått underrättelser, att äfven inom Vesternorrlands län den nya ordningen kunde genomföras. Huså mejeriskola vore redan uppsagd och kunde upphöra den 1 nästinstundande november, och kunde mejeriskolan vid Robertsfors, om kontraktet angående samma skola i rätt tid uppsades, med innevarande års slut indragas.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt hade landtbruksstyrelsen hemställt att, för åstadkommande af den förändring i fråga om mejeriu-ndervisningen, som sålunda afsåges och hvilken landtbruksstyrelsen ansåge böra, så fort ske kunde, genomföras, Kongl. Maj:t måtte *dels* i proposition till innevarande Riksdag föreslå Riksdagen medgifva, att det såsom understöd till uppehållande af en mejeriskola inom Jemtlands län beviljade årliga anslag af 3,000 kronor finge användas till undervisande af mejerielever vid enskilda mejerier inom Vesternorrlands, Jemtlands och Vesterbottens län under samma vilkor, som för sådana medels användande vore

stadgade, dels ock lemna sitt samtycke dertill, att det genom kongl. brefvet den 12 december 1879 för upprättande och underhåll af en mejeriskola för de norrländska länen å Robertsfors anvisade belopp, 3,000 kronor, måtte få användas för enahanda ändamål, som ifrågasatts för nyssberörda till en mejeriskola i Jemtlands län nu utgående medel.

Uti häröfver afgifvet utlåtande af den 19 nästlidne mars hade statskontoret — jemte meddelande af den upplysning, att det senast, jemlikt kongl. brefvet den 10 november 1893, beviljade belopp af 2,000 kronor till undervisande af mejerielever vid enskilda mejerier utginge från sjetta hufvudtitelns anslag till befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar samt det, jemlikt kongl. brefvet den 11 maj 1894, med 3,000 kronor för hvardera af åren 1894 och 1895 anvisade belopp till inrättande på försök af en mejeriskola inom Norrbottens län utginge från besparingarna å nämnda hufvudtitels anslag till jordbruket, handeln och näringarna, men att deremot öfriga ofvan omförmälda anslag såväl till de två lägre mejeriskolorna å Robertsfors i Vesterbottens län och å Huså i Jemtlands län som till mejerielevers undervisande vid enskilda mejerier och till stipendier för genomgående af fullständig kurs i mejerihandteringen, tillsammans 12,000 kronor, utginge från det å samma hufvudtitel uppförda reservationsanslag till undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar — förmält sig icke hafva något att erinra i afseende å de af landtbruksstyrelsen föreslagna förändrade bestämmelser angående användandet af de till nyssnämnda två lägre mejeriskolor utgående anslagsbeloppen, utan tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen.

För egen del har departementschefen yttrat, att till följd af de förändrade förhållanden, som, enligt hvad upplyst blifvit, numera inträdt beträffande mejerihandteringen tillstånd inom de flesta norrländska länen, i det att mejerier, lämpliga att användas till mejeristationer för mejerielevers undervisande, numera utan svårighet syntes vara att tillgå i dessa trakter, funne departementschefen, med hänsyn jemväl till den fördel, som enligt landtbruksstyrelsens härutinnan meddelade utredning skulle för mejeriundervisningen inom ifrågavarande del af riket vinnas genom denna undervisnings förläggande från de nuvarande mejeriskolorna vid Huså och Robertsfors till enskilda mejerier eller så kallade mejeristationer, en dylik förändring med mejeriundervisningen i dessa trakter böra vidtagas.

Enligt Riksdagens medgifvande i skrifvelsen den 13 maj 1869 mötte icke något hinder för Kongl. Maj:t att för genomförande häraf förfoga öfver det till mejeriskolan vid Robertsfors nu utgående anslag å 3,000 kronor, hvaremot Riksdagen, hvad beträffade det till mejeriskolan i Jemtland anvisade anslaget, likaledes 3,000 kronor, icke lemnat något sådant

medgifvande. Och då ovisst vore, huruvida det kunde vara lämpligt att endast delvis genomföra de ifrågasatta ändrade anordningarna i afseende å mejeriundervisningen inom ifrågavarande län, hemställde departementschefen, att, innan ärendet i någon del af Kongl. Maj:t slutligen afgjordes, Kongl. Maj:t täcktes af Riksdagen äska ofvan omförmälda medgifvande.

Då Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke gifvit anledning till någon utskottets erinran, hemställer utskottet,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 april 1895.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.
